

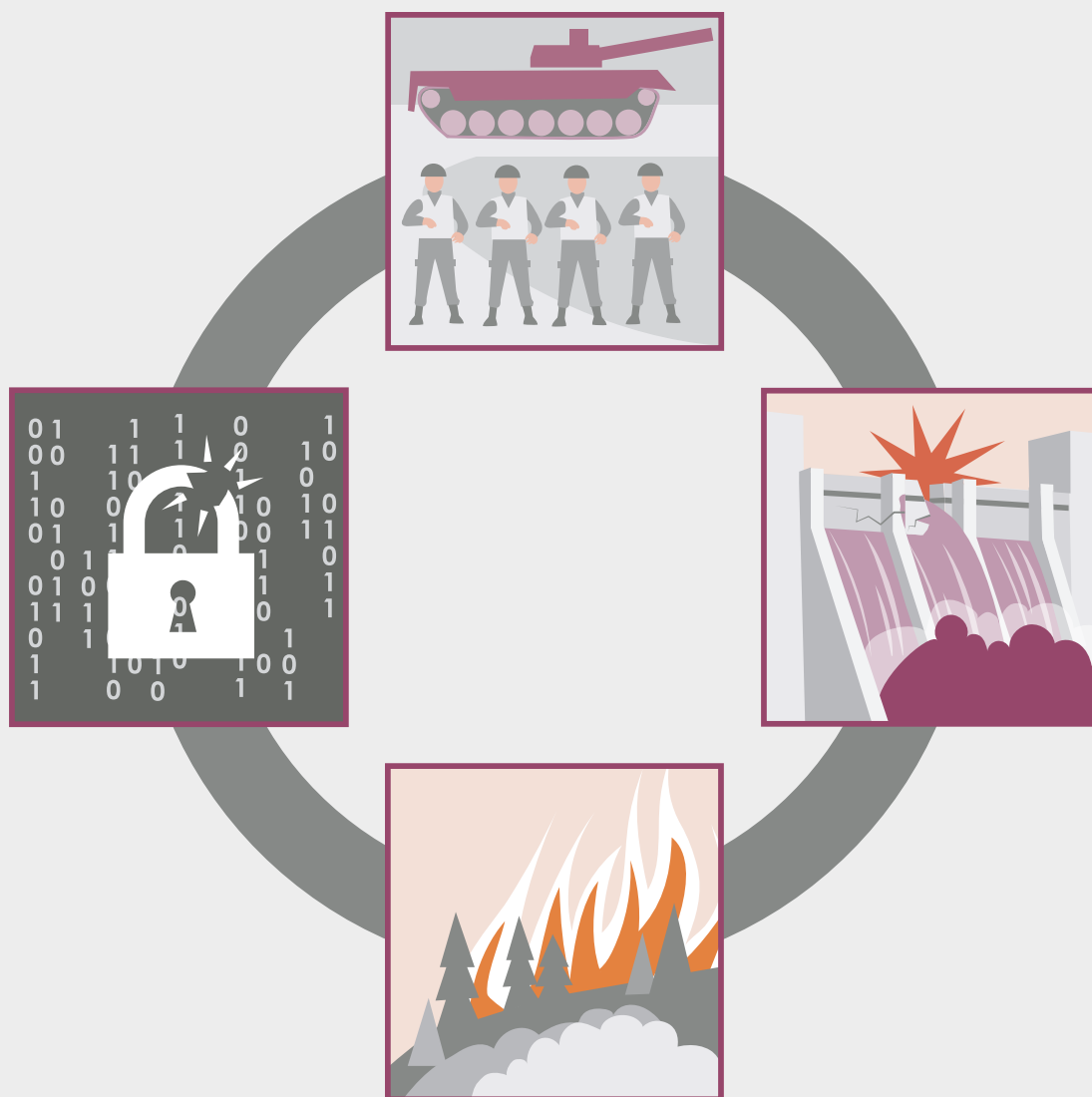

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Öva enkelt!

Aktivera trygghetspunkt

Funktionsövning

Öva enkelt! – Aktivera trygghetspunkter – Funktionsövning

© Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)

Produktion: Advant

Publikationsnummer: MSB2601 – juni 2025

ISBN-nummer: 978-91-7927-636-2

Innehåll

Vad är Öva enkelt!?	4
Varför ska vi öva?	5
Vad vill vi uppnå?	5
Hur är det tänkt att vi ska använda "Öva enkelt!"?	5
Del 1 Förberedelser	6
Vilka förberedelser och resurser krävs inför övningen?	6
Övningsbestämmelser: Trygghetspunkter – funktionsövning	8
Checklista planeringsarbete	9
Del 2 Genomförande	10
Momentbeskrivning: Moment 1 – Aktivering	11
Momentbeskrivning: Moment 2 – Drift	12
Momentbeskrivning: Moment 3 – Avveckling	13
Del 3 Utvärdering	14
Genomgång efter övning	14
Utvärderingsenkät: Trygghetspunkter – funktionsövning	15
Utvärderingsrapport: Trygghetspunkter – funktionsövning	19
Utvecklingsområden	21
Vad är nästa steg efter utvärderingen?	21

Vad är Öva enkelt!?

Öva enkelt! är ett övningsstöd som underlättar och hjälper dig som övningsledare genom hela processen från planering till genomförande och utvärdering av en övning.

Denna Öva enkelt! riktar sig till de funktioner som ansvarar för larm och uppstart, drift och avveckling av kommunens trygghetspunkter.

Detta är ett av flera stödmaterial som MSB erbjuder för att genomföra egna övningar. Innan övningsplaneringen påbörjas, se till att valt stöd stämmer överens med er långsiktiga planering för utbildning och övning kopplat till identifierade utvecklingsbehov.

Använd gärna dessa frågor som stöd innan du väljer övning:

- Varför ska vi öva?
- Vad ska övas?
- Vilka ska öva?
- Vilka resurser har vi att tillgå?
- Hur mycket tid har vi till förfogande?
- Hur ska erfarenheter omhändertas?

Efter övningen är det viktigt att ni avsätter tid och resurser för att hantera de erfarenheter som övningen genererat.

Lycka till!

Varför ska vi öva?

Övningen syftar till att pröva förmågan att aktivera, drifta och avveckla kommunens trygghetspunkt(-er) enligt kommunens egna rutiner.

Vad vill vi uppnå?

Övningens målsättning är att kommunen efter genomförd övning har förmåga att starta upp, drifta och avveckla trygghetspunkterna genom att säkerställa att kommunens rutiner är funktionella och användbara.

Hur är det tänkt att vi ska använda "Öva enkelt!"?

Det här stödmaterialet är avsett för dig som ska planera, genomföra och utvärdera en övning i den egna organisationen. Stödmaterialet är uppdelat i tre delar.

1. Förberedelser inför övningen. Här finns stöd för dig som övningsledare, förslag på övningsbestämmelser och checklistor som underlättar planeringen av övningen.
2. Genomförandet av övningen. Här finns en beskrivning av övningens moment.
3. Utvärdering av övningen. Här finns:
 - exempel på hur du kan genomföra en genomgång efter övningen
 - en mall för utvärderingsenkät
 - en mall för utvärderingsrapport som utgår från övningens mål
 - en mall för en åtgärdsplan för att sammanställa åtgärder.

För att övningen ska kunna genomföras med bästa möjliga förutsättningar krävs att personalen har genomgått utbildning för sin tilldelade roll samt har god kännedom om de rutiner som ska följas.

Del 1 Förberedelser

Vilka förberedelser och resurser krävs inför övningen?

För att genomföra övningen krävs ett begränsat antal personella resurser som kan ta på sig olika roller. Vissa roller kan innehas av samma person.

- En övningsledare som är ansvarig för planeringen och dialogen med beställaren.
- En utvärderingsledare vars ansvar är att dokumentera löpande under övningen och sammanställa resultatet i utvärderingsrapporten. Om det inte finns en utpekad utvärderingsledare kommer du som övningsledare behöva göra detta arbete. Tips, ta hjälp!

Vad innebär övningen?

Övningen innebär att de övade går igenom stegen från att ett beslut om att aktivera en eller flera trygghetspunkter är taget, att trygghetspunkt(-erna) startas upp, drifas och sedan avvecklas. Samtliga steg kan övas under en övning eller övas uppdelat på de olika stegen. Övningen kan genomföras oannonserat.

Vad är viktigt att tänka på kring säkerhetsskydd och sekretess?

Innan deltagarna bjuds in till övningen behöver övningsledaren överväga och svara på ett antal frågor.

1. Kommer övningen (före, under eller efter) att involvera säkerhetsskyddsklassificerad och/eller sekretessbelagd information?
2. Berör övningen annan skyddsvärd information?
3. Är alla deltagare behöriga att ta del av den information som kommer att delas under övningen?
4. Är den tänkta övningslokalen lämplig med tanke på den information som ska delas?

Utifrån svaren ovan, säkerställ att nödvändiga riskreducerande åtgärder vidtas inför övningen. Vid osäkerhet, kontakta din organisations säkerhetsskyddsansvarige.

Vad har övningen för scenario?

Övningen baseras på att ett beslut om att aktivera en eller flera trygghetspunkter har fattats. Du som övningsledare kan, om du önskar, lägga till mer detaljer kring varför beslutet har fattats samt behöver definiera vilken/vilka trygghetspunkter övningen handlar om i er kommun.

Vad är viktigt att tänka på kring utvärdering?

Utvärderingsarbetet påbörjas redan i planeringsarbetet. Genom att planera vad ni ska observera och dokumentera under övningen skapar ni bra förutsättningar för utvärderingen och det efterföljande åtgärds- och erfarenhetshanteringsarbetet. I detta stödmaterial finns utvärderingsfrågor framtagna som bygger på övningens målformuleringar.

Du som övningsledare, med stöd av utvärderingsledaren, behöver fylla i indikatorer i utvärderingsenkäten och i utvärderingsprotokollet. Innehållet i indikatorerna hämtas från era egna rutiner och planer för trygghetspunkter. Indikatorerna är ett stöd i bedömningen av målens uppfyllnad genom att de anger (indikerar) att en viss förmåga har demonstrerats under övningen. Exempel på en indikator kan vara: *Trygghetspunkten är aktiverad inom xx timmar*. Eller att *reservkraften startar enligt rutin*. Efter genomförd övning kan du som övningsledare, med stöd av utvärderingsledaren, hålla en kortare genomgång enligt exempelmallen för *Genomgång efter övning*. En individuell *Utvärderingsenkät* finns också som stöd i underlaget.

I sista delen av övningsstödet finns mallen *Utvärderingsrapport* med textfält som kan fyllas i direkt under övningens gång och mallen *Åtgärdsplan* som kan fyllas i tillsammans med sakkunniga och resursägare när utvärderingen är färdig.

Tänk på att:

Eftersom denna övning har ett prövande fokus och utvärderingen kommer att beskriva organisationens förmåga är det särskilt viktigt att beakta sekretess och informationsklassning vad gäller utvärderingsresultatet.

Lästips och stöd

MSB erbjuder flera stödmaterial kopplat till trygghetspunkter och du hittar dem [här](#).

MSB:s webbkurs om trygghetspunkter hittar du [här](#).

MSB erbjuder flera webbkurser inom krisberedskap, civilt försvar och totalförsvar och du hittar dem [här](#).

Stöd i arbetet inom samverkan- och ledningsområdet, t.ex. stabsmetodik, hittar du [här](#).

För fördjupning och konkreta råd om övningsmetodik rekommenderas MBS:s Övningsvägledning (Grundboken och Metodhäfte Funktionsövningar) som du hittar [här](#).

Övningsbestämmelser: Trygghetspunkter – funktionsövning

Detta är övningsbestämmelser som du kan använda för att tydliggöra övningens syfte, mål och innehåll för deltagarna.

Övningens namn:

Datum och tid för övningens genomförande:

Syfte: Övningen syftar till att pröva förmågan att aktivera, drifta och avveckla kommunens trygghetspunkt(-er) enligt gällande rutiner.

Mål: Efter genomförd övning har kommunen förmåga att starta, drifta och avveckla trygghetspunkterna. Genom övningen har kommunen också säkerställt att rutinerna är funktionella och användbara (eller att de behöver justeras).

Målgrupp: De funktioner som ansvarar för larm, uppstart, drift och avveckling av kommunens trygghetspunkter.

Förkunskaper

Kunskap om befintliga rutiner för larmning, uppstart/aktivering, drift och avveckling av kommunens trygghetspunkt(-er).

Format: Funktionsövning.

Övningsledning: Övningsledare, Utvärderingsledare.

Tid för förberedelse för övande (exempelvis utbildning, inläsning, webbkurs): Cirka 1 timme.

Tid för genomförande: 1–8 timmar beroende på vald omfattning.

Tid för utvärdering: : Cirka 1 timme.

Logistik: Se checklista.

Övningslokal:

Stödmaterial: Befintliga rutiner för trygghetspunkter.

Övrigt: Om övningen delas upp i olika steg behöver detta framgå av övningsbestämmelserna. Övningen kan genomföras oannonserad för deltagarna. Om övningen genomförs oannonserad ska övningsbestämmelserna inte delas med deltagarna.

Checklista planeringsarbete

Detta är en checklista som är till för att underlätta övningsledarens planeringsarbete, från början till slut.

Före övningen

Genomför en uppdragsdialog med beställaren av övningen och om övningen ska genomföras i sin helhet eller i vissa moment. Klargör förväntningar på leverans och hur erfarenheterna ska omhändertas.

Förankra övningsbestämmelserna hos beställaren.

Sprid övningsbestämmelserna till deltagarna (detta steg görs inte om övningen ska genomföras oannonserat).

Se över och vid behov uppdatera relevanta rutiner.

Ta fram indikatorer till målet och dokumentera dessa i utvärderingsenkäten och i utvärderingstabellen.

Förbered utvärderingen i övrigt med utvärderingsledaren.

Förbered och skriv ut utvärderingsenkäten som ska delas ut.

Förbered nödvändig utrustning, ta hänsyn till behov av eventuella säkerhetsskyddsåtgärder.

Under övningen

Genomför övningen.

Håll en kortare genomgång efter övningen och låt övningsdeltagarna fylla i utvärderingsenkäten.

Fyll i observationer och bedömningar i utvärderingsrapporten.

Efter övningen

Sammanställ svaren från utvärderingsenkätorna.

Komplettera utvärderingstabellen och gör en sammanvägd analys.

Ta fram förslag på utvecklingsområden.

Besluta om eventuell säkerhetsskyddsklassificering av utvärderingsrapporten.

Kommunicera utvärderingsresultatet till deltagarna.

Lämna över resultatet av övningen till beställaren och ta tillsammans fram en åtgärdsplan för fortsatt omhändertagande. Engagera gärna sakkunniga och resursägare i arbetet med åtgärdsplanen.

Boka en tid med de övande och beställaren längre fram för att följa upp åtgärderna och se över behovet av att uppdatera den fleråriga utbildnings- och övningsplanen.

Del 2 Genomförande

Nu har det blivit dags att genomföra övningen. I denna del finns momentbeskrivningar för övningens olika delar.

Ungefärliga tidsförhållanden anges för genomförande och utvärdering av övningen. Dessa är just ungefärliga för att ge en inriktning till dig som övningsledare och de kan variera beroende på organisationens egna förutsättningar.

Förslag på variation av momentet ges också samt en kommunikationsregel.

Momentbeskrivning: Moment 1 – Aktivering

Momentbeskrivning för aktivering av kommunens trygghetspunkter.

Mål

Målet med momentet är att kommunen har förmåga att aktivera en eller flera trygghetspunkter. Momentet inkluderar inkallning av personal och material.

Scenario

Ett beslut har fattats av _____ att _____ ska startas upp inom _____ timmar.

Tidsåtgång

Genomförande: ca 1 timme.

Utvärdering och återställande: ca 1 timme.

Variation på momentet

- T.ex. En av funktionerna på larmlistan svarar inte. Finns rutiner för omfall?

Tänk på att:

Inled all kommunikation med "Övning XX" under övningen.

Momentbeskrivning:

Moment 2 – Drift

I detta moment ingår att testa trygghetspunktens funktionalitet. Till exempel att aggregat för reservel startas upp och provas, att tänkt lösning för dricksvatten och kommunikation testas och provas. Momentet syftar till säkra att tänkta lösningar fungerar i praktiken.

Mål

Kommunen har förmåga att drifta en eller flera trygghetspunkter, enligt rutin.

Scenario

Ett beslut har fattats av _____ att _____ ska startas upp inom _____ timmar. Personal och materiel finns på plats och trygghetspunkten ska nu göras i ordning för drift.

Tidsåtgång

Genomförande: ca 1–4 timmar.

Utvärdering och återställande: ca 1–2 timmar.

Variation på momentet

- Tänkt lösning (beskriv vilken) fungerar inte, finns rutiner för omfall?

Tänk på att:

Inled all kommunikation med "Övning XX" under övningen.

Momentbeskrivning: Moment 3 – Avveckling

Momentet syftar till att pröva förmåga till avveckling av trygghetspunkten och återställning till normal verksamhet på platsen. I momentet ingår till exempel att följa upp personal som arbetat vid trygghetspunkten, att material återställs, att utvärdering av händelsen påbörjas och eventuell avrapportering.

Mål

Målet med momentet är att kommunen har förmåga att avveckla trygghetspunkt(-er) enligt rutin.

Scenario

Beslut har nu fattats om att trygghetspunkten vid _____ ska avvecklas och att den ordinarie verksamheten på platsen ska återupptas.

Tidsåtgång

Genomförande: ca 1–3 timmar.

Utvärdering och återställande: ca 2–4 timmar.

Variation på momentet

- Ex. Teknik saknas eller krånglar. Finns rutiner för omfall?

Tänk på att:

Inled kommunikationen med "Övning XX" under övningen.

Del 3 Utvärdering

Nu har det blivit dags att samla in, sammanställa och utvärdera det som observerats under övningen. I denna del ges mallar och stöd för att utvärdera övningen.

Genomgång efter övning

Detta avsnitt innehåller ett förslag på enkel agenda som du som övningsledare, med stöd av utvärderingsledaren, kan använda vid en genomgång efter övningen. Genomgången görs direkt efter avslutad övning.

Agenda för genomgången

- 1. Förklara syftet:** Inled med att förklara syftet med genomgången, vilket är att reflektera över hur det gick och ge förslag på utvecklingsområden. Ange även hur lång tid genomgången kommer att pågå.
- 2. Dela ut enkäten:** Dela ut utvärderingsenkäten och låt alla övande fylla i ett exemplar var. Samla därefter in dem. Se även till att personal som eventuellt redan lämnat övningen får möjlighet att fylla i enkäten.
- 3. Reflektera tillsammans:** Låt varje övningsdeltagare reflektera och därefter beskriva muntligt inför övriga kring övningen:
 - Vad gjorde vi bra?
 - Vad kan vi förbättra?
 - Vad är det viktigaste jag tar med mig från dagens övning?
- 4. Ge konstruktiv återkoppling:** Ge din övergripande syn på hur de övande har agerat under övningen.
- 5. Informera om fortsatt arbete:** Avsluta med att informera om hur det fortsatta utvärderingsarbetet kommer att gå till.

Utvärderingsenkät: Trygghetspunkter – funktionsövning

Denna utvärderingsenkät syftar till att de övande ska självskatta i vilken utsträckning målen för övningen har uppnåtts. Utvärderingsledaren kan vid behov göra förändringar i utvärderingsenkäten. Utvärderingsenkäten är ett ingångsvärde för analys av det samlade utvärderingsresultatet.

Namn:

Organisation/Funktion:

Övergripande målsättning för övningen: Kommunen ska efter genomförd övning ha förmåga att starta upp, drifva och avveckla trygghetspunkterna. Genom övningen har kommunen också säkerställt att rutinerna är funktionella och användbara (eller att de behöver justeras).

Moment 1

Mål: Kommunen har förmåga att aktivera en eller flera trygghetspunkter. Momentet inkluderar inkallning av personal och övriga resurser.

Indikatorer: Här fyller övningsledaren i relevanta indikatorer, utifrån kommunens egna rutiner. T.ex. Personal för att bemanna trygghetspunkten kallades in enligt rutin.

Fråga 1.1:

I vilken utsträckning upplever du att beredskapsorganisationen har den förmåga som beskrivs i målet för moment 1 och tillhörande indikatorer?

Mycket stor utsträckning

Stor utsträckning

Liten utsträckning

Inte alls

Motivera:

Fråga 1.2:

Vilka utvecklingsområden ser du utifrån hur du har besvarat fråga 1.1?

Motivera:

Moment 2

Mål: Kommunen har förmåga att drifva en eller flera trygghetspunkter, enligt rutin.

Indikatorer: Här fyller övningsledaren i relevanta indikatorer, utifrån kommunens egna rutiner. T.ex. Personal för att bemanna trygghetspunkten kallades in enligt rutin.

Fråga 2.1:

I vilken utsträckning upplever du att beredskapsorganisationen har den förmåga som beskrivs i målet för moment 2 och tillhörande indikatorer?

Mycket stor utsträckning

Stor utsträckning

Liten utsträckning

Inte alls

Motivera:

Fråga 2.2:

Vilka utvecklingsområden ser du utifrån hur du har besvarat fråga 2.1?

Motivera:

Moment 3

Mål: Kommunen har förmåga att avveckla trygghetspunkt(-er) enligt rutin.

Indikatorer: Här fyller övningsledaren i relevanta indikatorer, utifrån kommunens egna rutiner. T.ex. Personal för att bemanna trygghetspunkten kallades in enligt rutin.

Fråga 3.1:

I vilken utsträckning upplever du att beredskapsorganisationen har den förmåga som beskrivs i målet för moment 3 och tillhörande indikatorer?

Mycket stor utsträckning

Stor utsträckning

Liten utsträckning

Inte alls

Motivera:

Fråga 3.2:

Vilka utvecklingsområden ser du utifrån hur du har besvarat fråga 3.1?

Motivera:

Utvärderingsrapport: Trygghetspunkter – funktionsövning

Organisation:

Datum:

Datum för övningens genomförande:

Bakgrund

Beskriv varför övningen genomförts:

Beskrivning av övningen

Syfte: Övningen syftade till att pröva förmågan att aktivera, drifta och avveckla kommunens trygghetspunkt(-er) enligt kommunens rutiner.

Metod: Övningen genomfördes i form av en funktionsövning. Förloppet observerades och dokumenterades av utvärderingsledaren. Observationer tillsammans med svar från genomgång efter övningen och utvärderingsenkäter ligger till grund för denna rapport.

Utvärderingsmetod

Utvärderingen bestod i undersöka och dokumentera hur övningen gick och varför det blev så. Utvärderingen bestod av tre delar, en genomgång efter övning där de övande kunde reflektera över hur det gick och ge förslag på utvecklingsområden, en självskattande del som de övande själva besvarade efter avslutad övning med stöd av en enkät och en tredje del som bestod av att utvärderingsledaren följde de övande under övningen och observerade deras agerande i förhållande till ett antal förutbestämda indikatorer kopplade till målet för övningen. Dessa tre underlag har sedan vägts samman och legat som grund för utvärderingens resultat.

Resultat från övningen

Nedan finns en tabell där utvärderingsledaren kan redovisa resultatet från övningen utifrån målet och indikatorerna. Tabellen utgör ett stöd för den sammanvägda bedömningen.

Den slutliga målbedömningen bör spegla både utvärderarens observationer under övningen, vad som framkom i genomgången efter övningen och deltagarnas enkätsvar. Resultatet ligger sedan till grund för arbetet med framtagande av utvecklingsområden och åtgärdsförslag.

Målet med övningen är att kommunen efter genomförd övning har förmåga att starta upp, drifta och avveckla trygghetspunkterna genom att säkerställa att kommunens rutiner är funktionella och användbara.

Mål	Indikatorer (Ta bort de kursiva exemplen och fyll i era egna indikatorer utifrån egna rutiner, gärna med detaljer avseende tider osv.)	Hur gick det? (Dvs. finns förmåga ja eller nej?)	Varför blev det så? (Dvs. ta bort exempeltext och förklara bedömningen i fritext.)	Sammanvägd bedömning av förmåga (Inkl. Ta bort exempeltexten och ifoga egen bedömning och övriga utvärderingsunderlag)
Aktivering Målet med momentet är att kommunen har förmåga att aktivera en eller flera trygghetspunkter.				
Drift Kommunen har förmåga att drifta en eller flera trygghetspunkter, enligt rutin.				
Avveckling Kommunen har förmåga att avveckla trygghetspunkter enligt rutin.				

Utvecklingsområden

Utifrån resultatet som redovisas ovan har följande utvecklingsområden identifierats.

Vad är nästa steg efter utvärderingen?

Utvecklingsområden ska omsättas i verksamheten i erfarenhetshanteringsprocessen. Utvärderingsledaren med hjälp av övningsledaren och eventuellt sakkunnig ser över identifierade utvecklingsområden och föreslår vilka åtgärder som bör genomföras för att höja förmågan. Åtgärdsförslagen kan skrivas i punktform och motiveras med fritext i mallen nedan. Detta arbete ska förankras med beställaren.

Nu är du i mål med denna övning.

Bra jobbat!

Tips

På MSB:s hemsida hittar du fler [Öva enkelt!](#)

Nr	Utvecklingsområde	Åtgärd	Ansvarig (namn)	Genomförande (datum)	Åtgärd senast (datum)	Uppföljning av åtgärd (datum)	Ansvarig för uppföljning (namn)
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

© Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)

651 81 Karlstad Tel 0771-240 240 www.msb.se

Publikationsnummer MSB2601 – juni 2025 ISBN-nummer 978-91-7927-636-2